

Having this separated directions of research tactics of using non-verbal information in criminalistic tactics in future we will continue the research of theoretical grounds tactics of using non-verbal information in criminalistics and practice of its use, grounding on the existing researches of criminalistic tactics and determining the peculiarities of tactics of using non-verbal information in criminalistics.

Гловюк І. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
в. о. завідувача кафедри кримінального процесу,
доктор юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ ПИТАННЯ АРЕШТУ МАЙНА З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ

Арешт майна у кримінальному провадженні допускається у тому числі з метою забезпечення збереження речових доказів. Разом з тим, нормативна регламентація такого арешту майна є дещо фрагментарною, що вказує на необхідність дослідження його особливостей.

З метою забезпечення збереження речових доказів арешт накладається на майно будь-якої фізичної або юридичної особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно відповідає критеріям, зазначеним у статті 98 КПК, тобто, власне, ознакам речових доказів. При цьому слід звернути увагу на те, що майнові права цієї особи ніяк не захищені; вона не визнана у КПК третьою особою, щодо майна якої вирішується питання про арешт (на що побічно вказують положення ч. 1 ст. 170 КПК, які розмежовують майно, яке є доказом злочину, і майно, яке підлягає спеціальній конфіскації у т. ч. у третіх осіб, а також вказівка ч. 4 цієї ж статті на арешт майна третьої особи за наявності достатніх підстав вважати, що воно підлягатиме спеціальній конфіскації у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України; арешт накладається на майно третьої особи, якщо вона набула його безоплатно або за вищу або нижчу ринкової вартості і знала чи повинна була знати, що таке майно відповідає будь-якій із ознак,

зазначених у пунктах 1-4 частини першої статті 96-2 Кримінального кодексу України); тобто, на відміну від третьої особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт, не має прав та обов'язків, передбачених ч. 3 та 7 ст. 64-2 КПК. Крім того, якщо при вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати наслідки арешту майна для підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, третіх осіб, то про врахування цих наслідків для володільців майна, на яке накладено арешт з метою забезпечення збереження речових доказів, не згадується, що є нелогічним. Тому у літературі обґрунтовано пропонується вказуватися на необхідність регламентації правового статусу інших власників або володільців майна [1, с. 154], пропонується окрема стаття щодо статусу іншого власника або володільця, щодо майна якого вирішується питання про накладення арешту з метою забезпечення збереження речових доказів [2, с. 133].

Важливим є виділення особливостей предмету доказування при вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення збереження речових доказів. Аналізуючи положення глави 17 КПК, можна стверджувати, що до локального предмету доказування при накладенні арешту на майно з метою збереження речових доказів відносяться: наявність достатніх даних, що указують на можливість приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження майна (фактична підстава); внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань; відповідність майна критеріям речового доказу, визначеним ст. 98 КПК, а саме: майно є знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегло на собі його сліди або містить інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, в тому числі є предметом, що був об'єктом кримінально протиправних дій, являє собою гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення; належність майна будь-якій фізичній або юридичній особі; можливість використання майна як доказу у кримінальному провадженні; розумність та співрозмірність обмеження права власності завданням кримінального провадження (умови арешту майна).

У відповідності до п. 3 ч. 2 ст. 173 КПК, при вирішенні питання про арешт майна слідчий суддя, суд повинен враховувати наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність (якщо арешт майна накладається у випадках, передбачених пунктами 3, 4 частини другої статті 170 КПК), тобто йдеться про конфіскацію майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, а також про відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди. Вважаємо, що така вказівка закону є явно неповною. При вирішенні питання про арешт майна з метою забезпечення речових доказів також має враховуватися наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, оскільки існує загальна для усіх заходів забезпечення кримінального провадження норма п. 1 ч. 3 ст. 132 КПК: застосування заходів забезпечення кримінального провадження не допускається, якщо слідчий, прокурор не доведе, що існує обґрунтована підозра щодо вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

У літературі запропоновано виключити із КПК вказівку на можливість арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів, мотивуючи це тим, що небезпека відсутня, якщо вилучене майно, яке має статус речового доказу, а тому немає необхідності у тому, щоб слідчий суддя за клопотанням слідчого, прокурора приймав рішення про його арешт [3, с. 7]. Проте, така пропозиція не враховує, по-перше, відсутності у КПК вказівки на процедуру визнання речей речовими доказами та приєднання їх до матеріалів кримінального провадження, по-друге, те, що згідно з ч. 1 ст. 100 КПК речові докази повинні бути якнайшвидше повернуті володільцю, крім випадків, передбачених ст.ст. 160-166, 170-174 КПК, отже, не підлягає негайному поверненню тільки ті речові докази, які були вилучені в порядку надання тимчасового

доступу до речей і документів або на які було накладено арешт [4, с. 198]. Тому, повністю погоджуючись із О.Г. Шилов: якщо вилучене під час обшуку майно, що прямо було вказано в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на обшук, відповідає критеріям ч. 1 ст. 98 КПК і на цій підставі визнано речовим доказом, на нього має розповсюджуватися встановлений статтею 100 КПК порядок зберігання речових доказів; це означає, що у зазначених випадках слідчий, прокурор мають звернутися до слідчого судді із клопотанням про накладення арешту на таке майно з метою збереження речових доказів (п.1 ч. 2 ст. 170 КПК) [5, с. 377], підкресливо, що логічним та доцільним є виділення такої мети арешту майна, як забезпечення збереження речових доказів, на що неодноразово зверталася увага у літературі [6, с. 126; 7, с. 80].

Таким чином, нормативна регламентація арешту майна з метою забезпечення збереження речових доказів потребує удосконалення у контексті викладених вище проблем, що дозволить унормувати відповідну процедуру для більш чіткого забезпечення реалізації засади недоторканності права власності у кримінальному провадженні.

Література

1. Замкова Я.В. Деякі питання захисту майнових прав третіх осіб у кримінальному провадженні // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. 2015. – №18. – Том 2. – С. 152-154.
2. Музиченко О.В. Реалізація конституційного принципу недоторканності права власності на стадії досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Музиченко Олексій Володимирович. – Харків, 2016. – 267 с.
3. Лепей М.В. Арешт майна у кримінальному процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Лепей Михайло Васильович. – Київ, 2017. – 19 с.
4. Торбас О. О. Кримінальна процесуальна характеристика майна, яке було вилучене під час обшуку / О. О. Торбас // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2016. – № 7. – С. 195-200.
5. Шило О. Г. Актуальні питання застосування арешту майна в кримінальному провадженні / О. Г. Шило // Правове забезпе-

чення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : матеріали постійного діючого наук.-практ. семінару (м. Харків, 27 трав. 2016 р.). – Харків, 2016. – Вип. 7. – С. 375–378.

6. Гловюк І.В. Предмет доказування при вирішенні слідчим суддею питання про арешт майна у досудовому провадженні (за новим КПК України) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2012. – Вип. 19. – Том 4. – С. 124-127.
7. Куцкір Г. М. Засада недоторканності права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні : 12.00.09 : дис. ... канд. юрид. наук / Куцкір Галина Михайлівна. – Одеса, 2015. – 242 с.

Гресь Ю. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри криміналістики

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У КРИМІНАЛІСТИЦІ

Сучасний етап розвитку криміналістичного знання характеризується існуванням ряду тенденцій, що безпосередньо впливають на удосконалення вже розроблених та апробованих криміналістичних рекомендацій, а також сприяють формуванню нових положень як відповідь на сучасні потреби боротьби зі злочинністю. Уваги заслуговують технологічний підхід, що отримав свій розвиток в межах усіх розділів науки криміналістики. Проте визначення особливостей впливу даного підходу на положення криміналістики вимагає попередньо дослідити умови та фактори, що сприяли зародженню технологічного підходу у криміналістиці та його становленню. Це пов'язано з тим, що наукові знання, що лягли в основу даного підходу, залишили свій відбиток на ньому.

Так, В.В. Тіщенко та А.А. Барцицька свого часу спробували визначити фактори, які сприяли укоріненню поняття «технологія» у криміналістичній науці та заклали міцну основу для по-